

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİNİN AİLE İÇİ ULUSLARARASI ÇOCUK KAÇIRMA İHTİLAFLARINA İLİŞKİN SEÇİLMİŞ KARARLARI

Doç. Dr. Faruk Kerem GİRAY*

Öz

Çalışmamızda, çocukların aile içi bir ülkeden başka bir ülkeye kaçırılmasından kaynaklanan hak ihlallerine ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) verdiği kararlar incelenecektir. Konuya ilişkin, AİHM’de Türkiye aleyhine açılan davalar neticesinde verilen kararların tamamına yer verilmekle birlikte sözleşmeye taraf diğer devletler aleyhine önem arz eden kararlar da dikkate alınmış ve incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Aile içi uluslararası çocuk kaçırmadan doğan uyumsuzluklar, Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçheleri Hakkında Lahey Sözleşmesi Madde 7, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Özel hayata ve aile hayatına saygı ilkesi (AİHS md.8), Adil yargılanma hakkı (AİHS md.6)*

SELECTED JUDGMENTS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS REGARDING INTERNATIONAL PARENTAL CHILD ABDUCTION DISPUTES

Abstract

This article aims to examine the judgments of the European Court of Human Rights regarding the violations of human rights in respect of international parental child abduction disputes. Within this context, not only the judgments having significant impacts given against other state parties are examined but also judgments of the ECtHR against Turkey are considered.

Key Words: *International child abduction disputes, Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction Art.7, European Court of Human Rights, European Convention on Human Rights, Right to respect for private and family life, Right to a fair trial*

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul Türkiye, [fkerem@istanbul.edu.tr].

I. Giriş

Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçheleri Hakkında 1980 Lahey Sözleşmesinin¹ (Lahey Sözleşmesi) uygulanmasından kaynaklanan sorunlar taraf devletlerin milli mahkemelerinin kararlarına konu olduğu gibi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarına da konu olmaktadır. AİHM tarafından, Mayıs 2015 tarihine kadar verilen kararların sayısı 49 olmakla beraber çalışmamızda AİHM kararlarının tamamına yer verilmemiş; söz konusu kararlardan güncel ve insan hakları ihlallerinin en tipik örneklerini teşkil eden vakıalara ilişkin kararlar incelenmiştir. Bununla beraber uluslararası çocuk kaçırma ile ilişkin insan hakları ihlali iddiasıyla Türkiye aleyhine AİHM’de açılan davaların tamamı da çalışmamızın kapsamına dâhil edilmiştir.

AİHM yargılamasının Türk hukuku bakımından üç önemli sonucu bulunmaktadır. Bunlardan ilki; ihlal kararı sonrasında ilgilinin Türk mahkemelerinde yargılamanın iadesi davası açabilmesidir. Şayet yapılan yargılama neticesinde AİHM, Türkiye aleyhine ihlal kararı verir ise, iç hukukumuz bakımından (Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) m. 375/i gereğince) davacının yargılamanın iadesi davası açma imkânı bulunmaktadır. Ancak hukukumuzda, yargılamanın iadesi davasının açılabilmesi için hak düşürücü süre öngörülmüştür. HMK. m. 377/e hükmüne göre, AİHM’in kesinleşmiş kararının tebliğinden itibaren üç ay ve her durumda iade talebine konu olan hükmün kesinleşmesinden itibaren on sene geçmekle hak düşürücü süre sona ermektedir.

AİHM kararlarının ikinci sonucu ise; ihlalin varlığının tespit edilmesine binaen Türkiye’nin, AİHM’e başvuru yapan kişiye tazminat ödeme yükümlülüğünün doğacak olmasıdır. Kanaatimizce tazminat sorumluluğu, başta hukuk dünyası olmak üzere tüm toplumumuzu doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. Zira tazminat bedeli, devletin vatandaşlarından tahsil ettiği doğrudan ve dolaylı vergilerden karşılandığı için toplum üzerinde mali bir

¹ Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun için bkz. 4461 sayılı Kanun, RG 11.11.1999-23873. Türkiye Sözleşmeyi, “Mahkeme masraflarından veya kanunî danışman ve müşavirlerin katılımından doğan masraflar ile çocuğun iadesi sebebiyle doğan masrafları üstlenmektedir” şeklinde çekince koyarak onaylamıştır. Sözleşme, metni için bkz. RG 15.2.2000-23965.

sonucu bulunmaktadır. Ayrıca verilen ihlal kararı, Türk hukuk uygulaması bakımından örnek içtihat olarak dikkate alınacak böylelikle gelecekte aynı hukuki hatanın tekrarlanmasının önüne geçilmiş olunacaktır.

AİHM kararlarının üçüncü sonucu ise; ihlal kararının gerek Türk hukukunda gerekse Avrupa Konseyi'ne üye devlet hukuklarında yarattığı etkidir. AİHM kararları ile temel insan hakları güvence altına alınarak, bir nevi "Avrupa kamu düzeninin" yaratıldığını ifade edebiliriz^{2,3}.

² Avrupa kamu düzeni sadece Avrupa Konseyi'nin değil aynı zamanda Avrupa Birliği'nin gözettiği ilkeler arasında yer almaktadır. Nitekim 21-22 Haziran 1993 tarihinde yapılan Kopenhag Zirvesi'nde, Avrupa Birliği'ne üye olmak isteyen aday devletler için üç yeni kriter belirlenmiştir. Bu üç kriterden birincisi olan siyasi kriterin mahiyeti Avrupa kamu düzeninin esaslarını ortaya koymaktadır. Buna göre, istikrarlı ve kurumsallaşmış bir demokrasinin varlığı, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygı ve azınlıkların korunması Avrupa kamu düzeninin olmazsa olmaz prensiplerindedir (bakınız (bkz.) European Commission Press Release Database European Council Copenhagen Summit 21-22 June 1993 7/A/iii: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-93-3_en.htm (22.7.2015)).

³ AİHM kararları, Avrupa Birliği kamu düzeninin bir parçasıdır (bkz. Elena PINEAU RODRIGUEZ, *European Union International Ordre Public*, Spanish Yearbook of International Law Vol. 43, 1993-1994, s. 49). Bu temel değerler arasında ailenin korunmasının yanı sıra, mahkemelere erişim hakkı, adil yargılanma hakkı ve idari ve adli kararların denetimi yer almaktadır (PINEAU, s. 55). Ayrıca AİHS'in gözettiği temel ilkelere aykırı olan bir üye devlet mahkeme kararı, Avrupa Birliği müktesebatının bir parçası olan yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizini düzenleyen Brüksel Konvansiyonu'na göre de tenfiz edilmeyecektir (bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Houtte van HANS, *From A National to A European Public Policy, Law and Justice in a Multistate World*, Essays in Honor of Arthur T. von Mehren, Edt: Nafziger James/ Symeonides Symeon, New York, 2002, s. 847). Ayrıca Avrupa Birliği Adalet Divanı kararları da aynı yöndedir (örnek bir karar için bkz. Court of Justice, 28.3.2000, C 7/98, Krombach v. Bamberski., E.C.R. 1-1935, paragraf 38-39, 2000; Haris MEIDANIS, *Public Policy and Ordre Public in The Private International Law of the EC/EU: Traditional Positions of The Member States and Modern Trends*, European Law Review, February 2005, s. 101; Paul BEAUMONT/Emma JOHNSTON, *Can Exequatur Be Abolished in Brussels I Whilst Retaining A Public Policy Defence*, Journal of Private International Law, Vol. 6, Number 2, Ağustos 2010, 254 vd.).

II. Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Doğan Hak İhlallerine İlişkin AİHM Kararları

A. Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Doğan Hak İhlalleri Sebebiyle AİHM’de Açılan Davalar ile Bu Davaların Dayanağını Teşkil Eden AİHS Hükümleri

2000-2015 yılları arasında uluslararası çocuk kaçırılmalarına ilişkin olarak AİHM’de açılan 48 dava bulunmaktadır. Uluslararası çocuk kaçırılmaya doğrudan ilgili olan ve AİHM’de açılan ilk dava Ignaccolo-Zenide v. Romanya davasıdır ve bu davaya ilişkin karar 25 Ocak 2000 tarihinde verilmiştir. Buna mukabil makaleyi kaleme aldığımız tarih itibariyle konuya ilişkin son karar ise Rouiller v. İsviçre davasında 22 Temmuz 2014 tarihinde verilmiştir. Çalışmamızda, 1980 Lahey Sözleşmesi’nin muhtelif devletlerde uygulanması aşamasında insan hakları ihlal edildiği iddiasıyla AİHM’e yapılan başvurular hakkında verilen kararların tamamı incelenmeyecek olup, buna mukabil AİHM kararlarından güncel olan ve insan hakları ihlallerinin tipik örneklerini teşkil eden kararlar üzerinde durulacaktır.

Uluslararası çocuk kaçırılmaya ilişkin AİHM’e yapılan başvurular ve bu başvurulara ilişkin olarak verilen kararları, güncel tarihten geçmiş tarihteki göre aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

1. Phostira Efthymiou ve Riberio Fernandes v. Portekiz (05.02.2015) (AİHS’in 8. maddesi ihlal edilmiştir)
2. Ferrari v. Romania (28.04.2015) (AİHS’in 8. maddesi ihlal edilmiştir)
3. Adzic v. Hırvatistan Davası (12.03.2015) (AİHS’in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
4. Penchivi v. Bulgaristan Davası (10.02.2015) (AİHS’in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
5. Furman v. Slovenya ve Avusturya Davası (05.02.2015) (AİHS’in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
6. M.A. v. Avusturya Davası (15.01.2015) (AİHS’in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
7. Hoholm v Slovakya Davası (13.01.2015) (AİHS’in 6.maddesi ihlal edilmiştir)

8. Manic v. Litvanya Davası (13.01.2015) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
9. Hromadka ve Hromadkova v. Rusya Davası (11.12.2014) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
10. Cavani v. Macaristan Davası (28.10.2014) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
11. V.P. v. Rusya Davası (23.10.2014) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
12. Rouiller v. İsviçre Davası (22.07.2014) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmemiştir)
13. Blaga v. Romanya Davası (01.07.2014) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
14. Lopez Guio v. Slovakya Davası (03.06.2014) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
15. X. v. Letonya Davası (26.11.2013) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
16. Anghel v. İtalya Davası (26.11.2013) (AİHS'in 6.maddesi ihlal edilmiştir, 8.maddesi ihlal edilmemiştir)
17. Prizzia v. Macaristan Davası (11.06.2013) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
18. Raw ve Diğerleri v. Fransa Davası (07.03.2013) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
19. Chabrowski v. Ukrayna Davası (17.01.2013) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
20. Qama v. Arnavutluk ve İtalya Davası (08.01.2013) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmemiştir)
21. Özmen v. Türkiye Davası (04.12.2012) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
22. İlker Ensar Uyanık v. Türkiye Davası (03.05.2012) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
23. StromblaD v. İsveç Davası (05.04.2012) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmemiştir)

24. Karrer v. Romanya Davası (21.02.2012) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmemiştir)
25. Diamante ve Pelliccioni v. San Marino Davası (27.09.2011) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmemiştir)
26. Shaw v. Macaristan Davası (26.07.2011) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmemiştir)
27. Sneersone ve Kampanella v. İtalya Davası (12.07.2011) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmemiştir)
28. Karaoussiotis v. Portekiz Davası (01.02.2011) (Başvuru reddedilmiştir)
29. Raban v. Romanya Davası (26.10.2010) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmemiştir)
30. Neulinger ve Shuruk V. İsviçre Davası⁴ (06.07.2010) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
31. Övüş v. Türkiye Davası (13.10.2009) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
32. Ancel v. Türkiye (17.02.2009) (AİHS'in 6. ve 8. maddeleri ihlal edilmemiştir)
33. Carlson v. İsviçre Davası (06.11.2008) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
34. Deak v. Romanya ve Birleşik Krallık (03.06.2008) (Romanya için 6.madde ihlal edilmiş olup İngiltere için ihlal yoktur)
35. P.P. v. Polonya Davası (08.01.2008) (AİHS'in 6. ve 8.maddeleri ihlal edilmiştir)
36. Maumousseau ve Washington v. Fransa Davası (06.12.2007) (Başvuru reddedilmiştir)
37. Kaplan v. Avusturya Davası (TR ile ilgili) (18.01.2007) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
38. Bajramı v. Arnavutluk Davası (12.02.2006) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Linda SILBERMAN, *The Hague Convention on Child Abduction and Unilateral Relocations by Custodial Parents: A Perspective From The United States and Europe – Abbot*, Oklahoma Law Review, Neulinger, Zarraga, Vol. 63, 2011, s. 733-749.

39. Iosub Caras v. Romanya Davası (27.02.2006) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
40. Karadzic v. Hırvatistan Davası (15.12.2005) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
41. Eskinazi ve Chelouche v. Türkiye Kararı (06.12.2005) (Başvuru kabul edilmemiştir)
42. H.N. v. Polonya Davası (13.09.2005) (AİHS'in 6. ve 8.maddeleri ihlal edilmiştir)
43. Monory v. Romanya ve Macaristan Davası (05.04.2005) (Romanya için 8. maddenin ihlali / Macaristan için 6.maddenin ihlali)
44. Hansen v. Türkiye Davası (23.09.2003) (Sözleşme yürürlüğe girmemiştir)
45. Maire v. Portekiz Davası (26.06.2003) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
46. Iglesias Gil ve A.U.I v. İspanya Davası (29.04.2003) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
47. Sylvester v. Avusturya Davası (24.04.2003) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)
48. Ignacolo-Zenide v. Romanya Davası (25.01.2000) (AİHS'in 8.maddesi ihlal edilmiştir)

Uluslararası çocuk kaçırılmalarına ilişkin olarak AİHM'e yapılan başvurular, esas olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) iki madde hükmüne dayanmaktadır. Bunlardan birincisi, özel ve aile hayatının korunmasına ilişkin 8. madde hükmü ile adil yargılanma hakkına ilişkin 6. maddedir. Uluslararası çocuk kaçırılmalarına ilişkin AİHM'in verdiği kararları incelediğimizde, çoğunlukla AİHS'in 8. maddesinin davalı devletlerce ihlal edildiği görülmektedir. AİHM, 48 başvurunun 36'sında AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Buna mukabil, çocuk kaçırılmayla ilgili başvuruların sadece altısında adil yargılanma hakkını güvence altına alan AİHM'in 6. maddesinin ihlal edildiğine hükmedilmiştir.

B. Uluslararası Çocuk Kaçırmalarından Doğan İnsan Hakları İhlallerine İlişkin Bazı AİHM Kararları

1. Ignaccolo-Zenide v. Romanya Davası

Uluslararası çocuk kaçırma ile ilgili, AİHM tarafından verilen ilk karar, Ignaccolo-Zenide v. Romanya davası⁵ hakkındadır. Söz konusu karara konu olan olayda, Fransız vatandaşı başvuru sahibi kadın, Romanya vatandaşı erkek ile evlenmiş ve bu evlilikten iki çocuğu olmuştur. Taraflar dokuz yıl sonra 1989 yılında Fransa (Mertz) ilk derece mahkemesinin verdiği karar ile boşanmışlardır. Fransız mahkemesi, çocukların annenin yanında kalması koşuluyla müşterek velayetini anne ve babasına verirken, babaya da kişisel ilişki kurma hakkı tanımıştır. 1990 yılında baba çocukları önce ABD'ye sonrasında da Mart 1994'te Romanya'ya kaçırmıştır.

Romanya mahkemesi 1991 tarihli Fransız Mertz mahkeme kararını doğrudan dikkate alarak Aralık 1994'te çocukların Fransa'ya iadesine hükmetmiştir. Ancak Romanya idari makamları, 29 Ocak 1997 yılına kadar mahkeme kararını icra edip, çocukları anneye teslim etmemiştir.

Bu nedenle AİHM, Romanya idari makamlarının, Lahey Sözleşmesinin 7. maddesinde öngörülen gerekli tedbirleri almada yetersiz kaldığını gerekçe göstererek, aile hayatına saygıyı güvence altına alan AİHS'in 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. AİHM tarafından Ignaccolo-Zenide v. Romanya davasında verilen bu karar, Lahey sözleşmesinin 7. maddesinin ne kadar önemli bir hüküm olduğunu ortaya koymaktadır.

Lahey Sözleşmesinin 7. maddesi merkezi makamlar arasında karşılıklı işbirliğini düzenlemektedir. Bu işbirliğinin merkezi makamlara yüklediği en önemli görevler ise a) öncelikle çocuğunun yerinin bulunması b) çocuk için gerekli koruyucu tedbirlerin alınması ve de c) çocuğun öncelikle dostane şekilde iadesinin sağlanmasıdır.

AİHM kararlarından, Lahey sözleşmesinin 7. madde hükmünün taraf devletlere yüklediği işbirliğinin genellikle kâğıt üzerinde kaldığı bunun etkin şekilde yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

⁵ IGNACCOLO-ZENIDE v. ROMANIA davası AİHM 1. Daire Başvuru No: 31679/96 (25.1.2000) Bkz. (<http://en.sudovi.me/podaci/en/vrhs/dokumenta/23.pdf>).

2. X. v. Letonya Davası

AİHM'in Lahey sözleşmesiyle ilgili olarak verdiği önemli bir karar X v. Letonya davasına ilişkindir⁶. AİHM'e başvuru yapan Bayan X, 2004 yılında Avustralya'da yaşarken ve başkasıyla evliyken, Bay (T) adlı başka bir erkekle ilişki yaşamaya başlamış ve onun evine taşınmıştır. 2005 yılında çiftin bu evlilik dışı ilişkisinden bir kızları olmuştur. Çocuğun doğum belgesine biyolojik babasının adı yazılmamıştır. Bayan (X) ile (T)'nin ilişkisi sonradan kötüye gitmiş, ancak çift 17 Temmuz 2008 tarihine kadar birlikte yaşamaya devam etmiştir. Bayan (X) 17 Temmuz 2008 tarihinde, 3,5 yaşındaki kızını da yanına alarak Avustralya'dan, Letonya'ya gitmiştir. Bunun üzerine 2008 yılının Kasım ayında, Letonya ilk derece mahkemesi; çocuk ile baba arasında nesep ilişkisi tesis eden Avustralya mahkemesinin verdiği tanıma kararını dikkate alarak (T)'nin rızası dışında ve yasaya aykırı olarak uzaklaştırıldığına karar vermiştir. Karar temyiz edilmiş, (Letonya) Riga Bölge Mahkemesi de ilk derece mahkemesinin kararını onayarak, çocuğun Avustralya'ya iade edilmesine karar vermiştir.

Bunun üzerine Bayan (X), AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine dayanarak; Letonya mahkemesinin Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yönlerine dair Lahey Sözleşmesi uyarınca kızının Avustralya'ya iade etmesine karar vermesinin; AİHS'in 8. maddesinin güvence altına aldığı aile hayatına saygı hakkının bir ihlali olduğunu iddia etmiştir.

AİHM bu iddia üzerine, Letonya makamlarının, Lahey Sözleşmesi'nin 13(b) maddesi kapsamında, çocuk açısından ciddi bir risk bulunması ihtimalini ortaya koyan bilirkişi raporunu incelemeyi reddetmesini, usulü yükümlülüklerine aykırılık olarak değerlendirmiş ve Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Kanaatimizce, AİHM'in, X. v. Letonya kararı dört önemli özellik ihtiva etmektedir. Kararın **birinci özelliği**, evlilik dışı çocuğun, biyolojik babasınca sonradan tanınmasına istinaden Lahey Sözleşmesi kapsamında iadesinin talep edilebilmiş olunmasıdır. Gerçekten de sözleşme, evlilik dışı (biyolojik) babanın da koruma hakkına sahip olabileceğine imkân vermektedir.

⁶ X. v. Letonya Büyük Daire Kararı Başvuru No: 27853/09, 26 Kasım 2013: <http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-138992&filename=001-138992.pdf> (15.7.2015).

Kararın **ikinci özelliği** ise; yerel mahkemelerin ciddi risk unsurunu ne şekilde dikkate almaları gerektiğine ilişkindir. AİHM verdiği bu kararıyla, psikolog raporlarına önem atfedilmesi gerektiğine hükmetmiştir. AİHM, Letonya mahkemesinin, psikoloğun hazırladığı bilirkişi raporunu kabul edilemez olarak değerlendirmesini makul bulmamıştır. Zira psikolog raporunda, çocuğun psikolojik travma riskine dikkat çekilmiştir. AİHM'e göre bu rapor, Lahey Sözleşmesi'nin 13(b) maddesi kapsamında incelenmesi gereken "ciddi risk" hususunda tartışmaya açık bir iddia ihtiva etmektedir.

Kararın **üçüncü özelliği** ise; "ciddi risk" iddiasına ilişkin usulü incelemenin nasıl yapılacağına ilişkin tespiti hakkındadır. Buna göre; mahkemeler "ciddi risk" iddiasını değerlendirirken iki usuli yükümlülüğe uymak zorundadır. Birincisi, iade ihtimalinde çocuğun "ciddi bir riskle" karşı karşıya geleceğine ilişkin iddiaların mahkemelerce önceden detaylı olarak incelenmesi ve bu incelemenin gerekçeli karara yansıtılması zorunluluğudur. Mahkemelerin ikinci yükümlülüğü ise, bilinen bir riskin ortaya çıkması halinde; çocuğun mutad meskeninin bulunduğu devlette somut koruma tedbirleri yoluyla gerekli tedbirlerin alınıp alınmayacağını incelemeleri ve bu hususta ikna olmaları gerekliliğidir. AİHM kararı, bu yönüyle hayli dikkat çekicidir. Zira bilindiği üzere, 2201/2003 sayılı ve 27 Kasım 2003 tarihli AB tüzüğü⁷ sadece akit devletler arasında uygulanmaktadır. Tüzüğün Avrupa Birliğine üye olmayan devletlerde uygulanması söz konusu değildir. Oysa somut uyuşmazlıkta AİHM, Tüzüğün 11. maddesinin 4. fıkrası hükmünü Avrupa Birliği üyesi olmayan Avustralya bakımından da dikkate almıştır. Oysa Tüzüğün çocuğun iadesini düzenleyen hükümleri, Tüzüğün 11. maddesinin 1. fıkrası gereğince ancak AB üyesi devletler arasında uygulanmaktadır.

O halde; gelecekte Türkiye'de ki yargılamalar bakımından "ciddi risk" olasılığına rağmen çocuğun iadesine karar verilecek olduğunda, AİHS'nin 8. maddesinin ihlal edilmemesi için, iade sonrası çocuk için gerekli tedbirlerin çocuğun mutad meskeni devletince alınıp alınmayacağını detaylı olarak Türk mahkemelerince önceden değerlendirilmesi gerekecektir.

⁷ Tüzük metni için bkz. Council Regulation (EC) No 2201/2003 of 27 November 2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, repealing Regulation (EC) No 1347/2000: OJ L338 23.12. 2003 s. 1-29.

Kararın **dördüncü özelliği** ise, AİHM, annenin kızıyla birlikte Avustralya'ya gitmesinin ve kızıyla iletişimini sürdürmesinin mümkün olup olmadığı hususunun da araştırılması gerektiğine dikkat çekmiştir. AİHM, bu kararıyla iade sonrası kişisel ilişki kurma hakkını da güvence altına almaktadır.

Sonuç olarak Letonya uyuşmazlığında, AİHM “ciddi bir riskle” karşılaşacağına ilişkin iddiaların yerel mahkemelerce etkin şekilde incelenmeksizin, çocuğun doğduğu ülkeye iade edilmesini, AİHS'nin 8. maddesinin ihlali olarak değerlendirmiştir.

3. Raw ve Diğerleri v. Fransa Davası

Raw ve Diğerleri v. Fransa uyuşmazlığında⁸, başvuru yapan Bayan Samantha Raw evlidir ve bu evlilikten (D) ve (A) isimli iki çocuğu bulunmaktadır. Bayan Raw, Mart 2001'de çocuklarını da alarak, Fransa'yı terk edip İngiltere'ye yerleşmiştir. Eşler, Fransız mahkemesinin 10 Ocak 2002 tarihli kararıyla boşanmışlardır. Fransız mahkemesi, eşlere çocukları üzerinde müşterek velayet hakkı tanıyarak, çocukların annelerinin yanında İngiltere'de yaşamasına karar vermiş, babaya ise kişisel ilişki kurma hakkı tanımıştır.

28 Aralık 2008 tarihinde, çocuklar (D) ve (A) Fransa'da Noel için babalarının yanındayken, babaları ile birlikte karakola gitmişler ve polise verdikleri ifadelerinde İngiltere'ye dönmekten korktuklarını, İngiltere'de yetersiz eğitim aldıklarını ve annelerinden kötü muamele gördüklerini beyan etmişlerdir.

Bunun üzerine Fransız mahkemesi, 2 Ocak 2009 tarihinde her iki çocuğu dinleyip, görüşlerini alarak, çocukların mutsuz oldukları yönündeki ifadelerine istinaden babalarının yanında ikamet etmelerine hükmetmiştir. Bayan Raw'ın kararı temyiz etmesi üzerine, Fransız yüksek mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararını bozarak, 16 Nisan 2009 tarihli kararıyla çocukların İngiltere'ye iade edilmesi gerektiğine hükmetmiştir.

⁸ Raw and Others v. France Başvuru No: 10131/11 (07.03.2013) ([http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001117436#{"languageisocode":\["FRE"\],"appno":\["10131/11"\],"documentcollectionid2":\["CHAMBER"\],"itemid":\["001-116955"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001117436#{)).

Ancak Fransız idari makamlarının 16 Nisan 2009 tarihli mahkeme kararının gereğini 29 Nisan 2010 tarihine kadar yerine getirmemiş olduklarından ve de idari makamların, mahkeme kararının gereğini yerine getirmekte etkin tedbir almamasından ötürü; AİHM, AİHS'in 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir. Dikkat edilecek olunursa AİHM, mahkeme kararlarının bir an önce icra edilmesine önem vermektedir. İade kararının bir yıl süresince icra edilmemiş olunması, AİHM açısından, oldukça uzun bir zaman olarak değerlendirilmiştir. Mahkeme kararının en kısa sürede icra edilmesi gerekirken buna riayet edilmemiş olunması AİHM'in, 8. maddesinin ihlali olarak değerlendirilmiştir. Benzer şekilde Karadzic v. Hırvatistan davasında⁹ AİHM, 1 yıl 2 ay süreyle iade kararının icra edilmemiş olmasını 8. maddenin ihlali olarak değerlendirmiştir.

Fransız makamları anılan süreçte sadece uzlaşma yöntemini kullanarak çocukların iadesini sağlamayı tercih etmiştir. Oysa AİHM'e göre, bu yöntem yetersizdir ve Lahey Sözleşmesinin 7. maddesinin öngördüğü tedbirlerden sadece biridir. Diğer taraftan, çocukların kendi görüşlerinin dikkate alınarak iade edilmelerine karşı çıkmaları da iadelerinin reddine sebebiyet vermez denmiştir.

Aralık 2009'da çocuk (A) annesiyle gizlice temasa geçerek kendisini Fransa'dan almasını talep etmiştir. Bayan Raw çocuğunu alarak İngiltere'ye geri dönmüş ne var ki, yeri değiştirilen (D) ise, sürecin uzamasından istifade ederek rüş yaşını doldurduğundan iade talebi reddedilerek, Fransa'da babasıyla yaşamaya devam etmiştir.

AİHM, yetkili idari makamların, mahkeme kararının gereğini yerine getirmede yetersiz kalmasından ötürü çocuğun iadesinin sağlanamamasından ötürü AİHS'in 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Konuya ilişkin diğer benzer bir karar da Iglesias Gil ve A.U.I ve İspanya davasında¹⁰ söz konusu olmuştur. Somut uyuşmazlıkta AİHM, İspanyol idari

⁹ Karadžić v. Croatia Başvuru No: 35030/04 1. Daire Nihai Kararı, 15.3.2006 ([http://sljeme.usud.hr/usud/prakESen.nsf/94b579567876f9fcc1256965002d1bf4/9f4f96db5118d-651c12579e3003d2953/\\$FILE/CASE%20OF%20KARADZIC%20v.%20CROATIA%20-%2015.12.2005.doc](http://sljeme.usud.hr/usud/prakESen.nsf/94b579567876f9fcc1256965002d1bf4/9f4f96db5118d-651c12579e3003d2953/$FILE/CASE%20OF%20KARADZIC%20v.%20CROATIA%20-%2015.12.2005.doc)).

¹⁰ Glesias Gil And A.U.I. v. Spain Başvuru No: 56673/00 4. Daire Nihai Kararı 29.7.2003 (<http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-61069&file-name=001-61069.pdf&TID=ihgdqbxnfi>).

makamlarının, çocuğun iadesini sağlamaya yönelik hiçbir girişimde bulunmamış olmalarını AİHS'in 8. maddesinin ihlali olarak değerlendirmiştir.

Keza Bianchi v. İsviçre uyuşmazlığında¹¹ da, İsviçre vatandaşı olan annenin çocuğunu İtalyan vatandaşı olan babasından alarak kaçırması neticesinde; İsviçre idari makamlarının hareketsizliği yüzünden çocuğuyla yaklaşık iki sene boyunca babasının hiçbir şekilde iletişim kuramaması AİHS'in 8. maddesinin ihlali olarak değerlendirilmiştir.

Benzer şekilde Shaw v. Macaristan kararında¹² da AİHM, çocuğun hukuka aykırı olarak yerinin değiştirilmesinin üzerinden 3,5 yıldan fazla bir zamanın geçmesini ve de çocuğun iadesine ilişkin kararın verilmesinin ardından 11 ay boyunca da kararın icra edilmemiş olunmasını AİHS'in 8. maddesinin ihlali olarak değerlendirmiştir.

4. Lopez Guio v. Slovakya Davası

Lopez Guio v. Slovakya uyuşmazlığında¹³ başvuru sahibi baba Slovak vatandaşı olup, Temmuz 2010 yılına kadar İspanya'da eşiyile beraber yaşamıştır. Temmuz 2010 tarihinde, kadın, kocasının bilgisi ve rızası dışında çocuğunu yanına alarak İspanya'dan Slovakya'ya gitmiştir. Bunun üzerine baba, çocuğunun Slovakya'dan iadesi için Lahey Sözleşmesine binaen talepte bulunmuştur. Ancak Slovakya, çocuğun iadesine ilişkin idari süreci keyfi olarak uzatarak uyuşmazlığı Slovak Anayasa Mahkemesine taşımıştır. Bu süreç zarfında, babaya hiçbir bilgi verilmemesi dahası anayasa mahkemesindeki celselerden de haberdar edilmemesi AİHS'nin 8. maddesinin ihlali olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca AİHM, Slovak maddi hukukuna göre, tüm yargı yolları tüketildikten sonra anayasa mahkemesine başvurulması gerekirken; iç hukuk yollarının tümü tüketilmeden uyuşmazlığın anayasa mahkemesine taşınmasını, iade sürecinin keyfi uzatılması olarak kabul etmiştir.

¹¹ Bianchi v. Switzerland, Başvuru No. 7548/04 Büyük Daire Kararı, 22 Haziran 2006.

¹² Shaw v. Hungary Başvuru No: 6457/09 2. Daire Nihai Kararı, 26 Ekim 2011: (<http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-105758&file-name=001-105758.pdf>).

¹³ López Guió v. Slovakia Başvuru No: 10280/12) 3. Daire Nihai Kararı 13.10.2014 ([http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-144355#{"itemid":\["001-144355"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-144355#{)).

5. Maumousseau ve Washington v. Fransa Davası

Maumousseau ve Washington v. Fransa davasında¹⁴, kız çocuğu Charlotte'un mutad meskeni ABD'de olmakla birlikte, Mart 2003 tarihinde tatil için annesiyle Fransa'ya gelmiş sonrasında annesi kızını alıkoyarak, ABD'ye geri göndermemiştir. Eylül 2003 tarihinde, New York Eyalet mahkemesi, Charlotte'un velayetini babasına vermiştir. Çocuğunun Fransa'da alıkonulması üzerine, Charlotte'un babası merkezi makamlarla temasa geçerek, kızının Lahey Sözleşmesine istinaden ABD'ye iadesini talep etmiştir.

Fransız ilk derece mahkemesi, çocuğun ABD'ye iadesinin kendisi için ciddi risk oluşturacağı gerekçesiyle talebi reddetmiştir. Temyiz mahkemesi, verilen kararı bozmuştur. Zira temyiz mahkemesine göre, iadenin çocuk için ciddi risk oluşturduğu iddiası ispatlanamamıştır. Fransız mahkemesi, çocuğun iadesi talebiyle ilgili olarak, ABD mahkemesinin verdiği velayet kararına istinaden, o zaman için dört yaşından büyük olan Charlotte'un ABD'ye iadesine hükmetmiştir.

23 Eylül 2004 tarihinde Fransız savcı, mahkeme kararının gereğini yerine getirmek için kendisine eşlik eden dört polisle birlikte Charlotte'un okuduğu anaokula baskın yapmıştır. Bunun üzerine, çocuğun büyükanne ve babası derhal anaokuluna giderek, öğretmenlerinin ve civar köydeki çiftçilerin de yardımıyla polise direnerek, polis müdahalesine direnip, set oluşturmuşlardır. Bunun neticesinde çocuk teslim alınmadığı gibi, olay kamuoyuna intikal ettiğinden daha da hassas bir hal almıştır. Olaylar sonrasında 4 Aralık 2004 tarihinde, Charlotte babasına iade edilmek üzere ABD'ye gönderilmiştir.

AİHM, polis müdahalesinin bu gibi durumlarda en uygun yol olmadığını ve hatta bu türden fiillerin çocuklar üzerinde travmatik etki yaratacağına vurgu yaparak, çocuğun teslim alınması için anaokuluna gidildiği vakit savcının da orada bulunduğunu ve kurum çalışanları ile yerel halkın bu teslim alma sürecine direniş göstermesini de dikkate alarak AİHS'in 8. maddesinin ihlal edilmediğine hükmetmiştir.

¹⁴ Maumousseau and Washington v. Fransa Başvuru No: 39388/05 3. Daire Kararı 6.12.2007; Paul BEAUMONT, *The Jurisprudence of The European Court of Human Rights and The European Court of Justice on The Hague Convention on International Child Abduction*, Collected Courses of the Hague Academy of International Law, Vol 335, 2009, s. 61 vd.

Ayrıca somut uyuşmazlık bakımından, çocuğun annesinin adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası da asılsız bulunmuştur. Zira annenin ABD mahkemelerine başvuru yapma imkânı varken bunu hiç kullanmayarak, ABD'ye girişinin yasak olduğu iddiasında bulunmasına hukuki değer atfedilmemiştir.

6. Rouiller v. İsviçre Davası

Rouiller v. İsviçre uyuşmazlığında¹⁵, boşanan eşlerden anneye Fransa'da ikamet hakkı tanınmıştır. Bir süre sonra anne, hukuka aykırı olarak her iki çocuğunu yanına alarak Fransa'dan İsviçre'ye gitmiştir. Bunun üzerine İsviçre mahkemesi, çocukların Fransa'ya iadesine hükmetmiştir. Bayan Rouiller, AİHM'e başvurarak, İsviçre mahkemesinin verdiği iade kararının Sözleşmenin 8. maddesini ihlal ettiğini iddia etmiştir. AİHM, somut uyuşmazlıkta 8. maddenin ihlal edilmediğine hükmetmiştir. Zira AİHM'e göre, İsviçre mahkemelerince verilen, çocukların İsviçre'ye götürülmelerinin hukuka aykırı olduğu kararı yerinde bir karardır çünkü Lahey sözleşmesi çocuklara mutad meskenlerini belirleme yetkisi vermemektedir. Keza çocuğun İsviçre'de kalmak istemesi de Lahey Sözleşmesinin 13. maddesinin kapsamına giren istisnalardan biri değildir. Kaldı ki; bu türden istisnaların oldukça dar yorumlanması gerektiğine de mahkeme kararında özellikle vurgu yapılmıştır.

7. Phostira Efthymiou ve Riberio Fernandes v. Portekiz Davası

Phostira Efthymiou ve Riberio Fernandes v. Portekiz uyuşmazlığında¹⁶ kız çocuğunun mutad meskeni, babasıyla birlikte yaşadığı Güney Kıbrıs'tır. Çocuk, hukuka aykırı olarak Güney Kıbrıs'tan alınıp Portekiz'e götürülmüştür. Portekiz mahkemesi, çocuğun yerinin hukuka aykırı olarak değiştirildiğini tespit ederek, Güney Kıbrıs'a iadesine karar vermiştir. Ancak Portekiz mahkemesi bu kararı verirken, Güney Kıbrıs makamlarından çocuğun içinde bulunduğu yaşam koşullarıyla ilgili olarak hiçbir bilgi talebinde bulunmamıştır. Keza çocuğun annesinden ayrılacak olmasının çocuk

¹⁵ Rouiller c. Suisse Başvuru No: 3592/08 2. Daire Nihai Kararı 22 Ekim 2014 ([http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145714#{"itemid":\["001-145714"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-145714#{)).

¹⁶ Phostira Efthymiou and Ribeiro Fernandes v. Portugal Başvuru No: 66775/11 Büyük Daire Kararı 5 Şubat 2015.

üzerinde ciddi bir psikolojik risk taşıyıp taşımadığı hususunu da yargılama sırasında incelememiştir.

AİHM bu kararında, usul kurallarının Lahey Sözleşmesine etkisi açısından değerlendirmede bulunmuştur. AİHM, çocuğun gönderileceği ülkedeki fiziksel koşullar hakkında yerel mahkemenin hiçbir bilgi edinmeksizin, iadesine karar vermiş olmasını AİHS'in 8. maddesinin ihlali olduğuna hükmetmiştir. AİHM, Güney Kıbrıs ve Portekiz'in Avrupa Birliği üyesi ülkeleri olmaları sebebiyle, Portekiz'in Tüzüğe aykırı hareket ettiğini tespit etmiştir.

8. Ferrari v. Romanya Davası

Ferrari v. Romanya davasında¹⁷ başvuru yapan Adrian Rodolfo Ferrari, Arjantin vatandaşı olup Buenos Aires'de yaşamaktadır. AİHM'e konu olan bu dava, Lahey Sözleşmesine ilişkin uyuşmazlığın Romanya mahkemesine taşınmasından önceki süreçte idari makamların çok uzun süre ihtilafı sürüncemede bırakmasından kaynaklanmıştır.

Ferrari ailesinin ikametgâhı Arjantin'dir. Ne var ki, Ferrari askeri pilot olduğu için yedi ay süreyle görevi gereği Güney Kıbrıs'ta yaşamaya başlamıştır. Eşi ve çocuğu 2006 yılında Güney Kıbrıs'a gelmiş ve orada yaşamışlardır. Ancak çift, Ferrari'nin iş sözleşmesinin sona erdiği Ekim 2007 tarihinden sonra Arjantin'e dönme kararı almıştır. Kasım 2007 tarihinde bayan Ferrari ise Arjantin'e dönmeme kararı almıştır. Romanya mahkemesinde boşanma davası açmıştır. Ancak mahkeme boşanma davası sürecinde velayete ilişkin bir karar vermemiştir. Bu süreç zarfında, bay Ferrari çocuğun Romanya'dan iadesi için Lahey Sözleşmesi hükümlerine istinaden talepte bulunmuştur. Ne var ki; Romanya mahkemelerinde iade davası açılmadan önce Mart 2008 ile Mayıs 2009 tarihi arasında uzun bir zaman geçmiştir. Mayıs 2009'da açılan dava neticesinde Romanya mahkemesi, çocuğun yerinin hukuka aykırı olarak değiştirilmediğini zira bay Ferrari'nin iş sözleşmesinin bitiminde Güney Kıbrıs'tan ayrılacakları konusunda önceden eşler arasında karşılıklı mutabakatın bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca babanın işi sebebiyle düzenli

¹⁷ Ferrari v. Romania Başvuru No. 1714/10 3. Daire Nihai Kararı 28 Temmuz 2015 (<http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-154147&file-name=001-154147.pdf>).

olarak ikamet ülkesinde bulunmadığına atıf yapılarak Eylül 2011 tarihinde Romanya mahkemesi, çocuğun velayetini anneye bırakmış; babaya da kişisel ilişki kurma hakkı tanımıştır. Ancak bay Ferrari, 2009'dan beri çocuklarını sadece üç kez görebilmiştir.

AİHM, Romanya mahkemesinde dava açılmasından önce 13 ay gibi uzun bir idari sürecin geçirilmesini ve de babanın kişisel ilişki kurma hakkını etkin şekilde kullanmasına imkân tanınmamasını AİHS'in 8. maddesinin ihlali olarak değerlendirmiştir.

III. Uluslararası Çocuk Kaçırmaya İlişkin Türkiye Aleyhine AİHM'de Görülen Davalar

A. Türkiye Aleyhine AİHM'de Açılan Davalarda Dayanılan AİHS Maddeleri

Uluslararası çocuk kaçırma konusunda Türkiye aleyhine bugüne kadar AİHM'de altı dava açılmıştır. Başvuranlar, AİHS'in 8. maddesi ile güvence altına alınan aile hayatının korunmasına ilişkin hükme dayanmışlardır. Ayrıca Türkiye aleyhine AİHM'e yapılan başvuruların bir kısmında, AİHM'in adil yargılanma hakkına ilişkin 6. maddesine isnat edilmiş ve Türkiye'deki iade davalarının uzun sürdüğü iddia edilmiştir.

Uluslararası çocuk kaçırma ile ilgili AİHM'de Türkiye aleyhine açılan davalar şunlardır:

1. Hansen v. Türkiye Kararı (23.09.2003)
2. Eskinazi ve Chelouche v. Türkiye Kararı (6.12.2005)
3. Ancel v. Türkiye (17.02.2009)
4. Övüş v. Türkiye (13.10.2009)
5. İlker Ensar Uyanık v. Türkiye Davası (3.05.2012)
6. Özmen v. Türkiye Kararı (4.12.2012)

B. Uluslararası Çocuk Kaçırmaya İlişkin Türkiye Aleyhine AİHM’de Görülen Davalarda Verilen Kararlar

1. Hansen v. Türkiye Kararı

Hansen v. Türkiye davasına¹⁸ ilişkin başvuru yapılırken Türkiye henüz Lahey Sözleşmesine taraf değildi. Karara konu olan olayda İzlanda’da yaşayan Bayan Hansen, 1981 yılında doğan V.A. ile 1982 yılında doğan A.A. isimli iki kızın annesidir. Çocukların doğumları sırasında Hansen, Türk vatandaşı Halil ile İzlanda Reykjavik’te yaşamaktaydı. Çocuklar evlilik dışı doğmuşlardır. Çift sonradan İzlanda’da evlenmiş ve bu evliliğe istinaden Halil, İzlanda vatandaşlığını kazanmıştır.

Haziran 1990’da Halil, iki kızını yanına alarak tatil için Türkiye’ye gelmiştir. Hansen, iki kızının babalarıyla birlikte Türkiye’ye gitmesine rıza göstermiştir. Tatil sonrası Halil, Hansen’i telefonla arayarak, kızları ile birlikte İzlanda’ya dönmeyeceğini bildirmiştir. Bu aşamadan sonra Halil, Hansen ile iletişim kurmayı reddetmiştir. Takip eden aylarda başvuruda bulunan Hansen çocuklara veya onların Türkiye’deki durumlarına ilişkin hiçbir bilgi alamamıştır.

Bunun üzerine, Hansen, İzlanda mahkemelerinde boşanma davası açarak iki kızının velayetinin kendisine verilmesi için başvuruda bulunmuştur. 11 Ocak 1991 tarihinde çocukların velayetinin geçici olarak Hansen’e verilmesine karar verilmiştir. Buna karşılık, Halil de, boşanmak ve çocuklarının velayetinin kendisine verilmesi için Türk mahkemesinde dava açmıştır. 12 Kasım 1992’de Bakırköy Asliye Hukuk Mahkemesi Halil’in boşanmalarına ve çocukların velayetinin babaya verilmesine karar vermiştir. Bakırköy Asliye Hukuk Mahkemesi’ndeki dava, 1982-2007 yılları arasında yürürlükte kalan 2675 sayılı MÖHUK döneminde görülmüştür. Davada, 2675 sayılı MÖHUK uyarınca davaya uygulanacak hukukun, Türk hukuku olduğu tespit edilmiştir.

¹⁸ Sophia Guðrún Hansen v. Turkey Başvuru No: 36141/97 4. Dairenin 23.12.2003 tarihli kararı. (<http://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf/?library=ECHR&id=001-61294&file-name=001-61294.pdf&TID=ihgdqbxnfi>).

İlk derece mahkemesi, çocukların kendilerine iyi bir eğitim veren babalarıyla kalma yönündeki ifadelerini dikkate alarak velayeti babaya vermiş, anneye de kişisel ilişki kurma hakkı tanımıştır.

Daha sonra Hansen Bakırköy Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararını temyiz etmiştir. 23 Şubat 1993'te Yargıtay, evliliğin bir sonucu olarak Hansen'in Türk vatandaşlığını alıp almadığının ve Halil'in İzlanda vatandaşlığını kazanıp kazanmadığının ilk derece mahkemesinin kararında netleştirilmemiş olduğu gerekçesiyle kararı bozmuştur.

7 Ekim 1993 tarihinde Asliye Hukuk Mahkemesi, Yargıtay'ın bozma kararına uymayarak kararında direnmiştir. Mahkemeye göre, çiftin vatandaşlığının görülen dava ile ilgisi bulunmamaktadır. Ayrıca dava sırasında çiftin İzlanda kanunlarına göre evlendikleri ortaya çıkmıştır, bu nedenle mahkeme, evliliğin Türk makamlarınca onaylanıp onaylanmadığının tespitini gereksiz bulmuştur.

30 Mart 1994 tarihinde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 7 Ekim 1993 tarihli mahkemenin direnme kararını bozmuştur. HGK, çiftin vatandaşlığı ile evliliklerinin Türkiye'de tanınıp tanınmadığı meselesinin davanın esasını oluşturduğunu belirtmiştir. Yargıtay HGK'ya göre, Bakırköy Asliye Hukuk Mahkemesi'nin görevi bunları tespit etmek ve böylece 2675 sayılı Kanun hükümleri ışığında uygulanacak hukuka karar vermektir.

20 Nisan 1995 tarihli kararında Bakırköy Asliye Hukuk Mahkemesi, evliliğe bağlı olarak başvuranın Türk vatandaşlığını kazanmadığını ancak Halil'in Türk ve İzlanda vatandaşı olduğunu teyit eden Dışişleri Bakanlığı yazışmasını dikkate alarak boşanma talebini reddetmiştir. Buna istinaden velayet ihtilafına ilişkin karar vermeye yetkisi olmadığına hükmetmiştir.

28 Kasım 1995 tarihinde Yargıtay, çocukların velayetini hangi ebeveynin alacağına 2675 sayılı Kanun hükümleri ile Medeni Kanununun 312. maddesi kapsamında karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur. Dosya bir kez daha Bakırköy Asliye Hukuk Mahkemesi'ne iade edilmiştir.

13 Haziran 1996 tarihinde, mahkeme, çocukların beyanlarını dikkate alarak, velayetlerini babaya vermiş, Hansen'e şahsi ilişki hakkı tanımıştır.

18 Kasım 1996'da Yargıtay bu kararı onamıştır. Yargıtay, 31 Mart 1997 tarihinde Hansen tarafından yapılan karar düzeltme talebini reddetmiştir.

Bayan Hansen, çocuklarıyla kişisel ilişki kurma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM'e başvurmuştur. Haziran 1999'da V.A, Ekim 2000'de A.A. 18 yaşına girmekle çocuklar Türk hukukuna göre reşit kabul edildiğinden şahsi ilişki hakkı uygulanamaz hale gelmiştir.

AİHM'e başvuruya yapan Hansen, 1992-1998 yılları arasında çocuklarını görmek için yapmış olduğu birçok teşebbüse rağmen Türk makamlarının, şahsi ilişki kurma hakkını etkin şekilde sağlayamadıkları gerekçesiyle şikâyetle bulunmuştur. Kızlarını görmek amacıyla 6 yıl içinde 100 den fazla kere İzlanda'dan Türkiye'ye gelmek zorunda kalmıştır. Fakat eski kocasının, şahsi ilişki kurma randevularına ısrarla uymayı reddetmesi nedeniyle çocuklarıyla görüşme çabaları başarısız kalmıştır. AİHM kararında, Türk makamlarının, çocukların yerini tespit etmek için gerekli ve etkin adımları atmayı başaramadığını belirtmiştir. Bayan Hansen, eski kocası aleyhine mahkeme kararlarına uymaması nedeniyle 18 kez cezai süreç yürütüldüğünü belirtmiştir. Fakat eski kocası her zaman bir şekilde serbest kalmış ve daha ağır cezalardan kurtularak sadece para cezası ödemeye mahkum edilmiştir.

AİHM yaptığı değerlendirmesinde; ulusal makamların işbirliğini kolaylaştırmak için ellerinden gelenin azamisini yapma yükümlülüğünde olduğunu, tüm ilgililerin hakları, özgürlükleri ve çıkarlarını özellikle de çocuğun yüksek yararı ile Sözleşme'nin 8. maddesi bağlamındaki haklarını gözetmesi gerektiğini belirtmiştir. AİHM'e göre olayın özel şartları içinde kendilerinden makul ölçüde beklenebilecek, icrayı kolaylaştıracak gerekli adımların ulusal makamlarca atılıp atılmadığının araştırılması ve de ilgili kişilerin şahsi çıkarlarıyla hukukun üstünlüğünün sağlanmasındaki genel çıkar arasında ulusal makamlarca adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığının irdelenmesi gereklidir. AİHM, Türk devletinin, çocuklarla şahsi ilişki kurma hakkının tesisi için kendilerinden makul ölçüde beklenebilecek her şeyi yaptığının dair savunmasına itibar etmemiştir. AİHM, başvuranın önceki eşine verilen para cezalarını yetersiz ve etkisiz bulmuştur. AİHM'e göre, Türk makamları, başvuranın çocuklarıyla şahsi ilişki tesisinin sağlanmasında yeterli ve etkin çaba göstermemiş ve böylelikle 8. maddede korunan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

2. Eskinazi ve Chelouche v. Türkiye Kararı

Eskinazi ve Chelouche v. Türkiye davasına¹⁹ konu olan olayda Fransız ve Türk vatandaşı Bayan Eskinazi, Fransız ve İsrail vatandaşı Jacques Chelouche ile evlenmiş ve bu evliliklerinden Fransız, Türk ve İsviçre vatandaşı Caroline Ruth doğmuştur. Nisan 2004 tarihinde, Bayan Eskinazi ve kızı Türkiye'ye on günlük tatil için gelmiştir. Ancak sürenin sonunda Eskinazi eşinin aleyhine boşanma davası açarak, Türkiye'de kızıyla yaşamaya başlamıştır. Kocasını da, eşi aleyhine din kurallarını esas alan Telaviv aile mahkemesinde boşanma ve velayet davası açmış; dava sonunda kızının velayetine hak kazanmıştır. 17 Mayıs 2004 tarihinde İsrail mahkemesi çocuğun 7 gün içinde İsrail'e getirilmesine karar vermiştir. Haziran 2004 tarihinde İsrail merkezi makamları çocuğun iadesi için gerekli idari işlemlere başlamıştır. Çocuğun iadesine ilişkin Türkiye'de görülen davada, mahkeme 25 Ekim 2004 tarihinde çocuğun İsrail'e iadesine hükmetmiştir. Karar temyiz edilmiş ancak Yargıtay 29 Mart 2005 tarihinde iade kararını onamıştır.

Bunun üzerine Eskinazi, çocuğun İsrail'e iade edilmekle AİHS'in 8. maddesinin ihlal edileceğine zira çocuğun iade edilecek olduğu İsrail'de konuşulan İbranice dilini bilmediğini, bunun çocuğun üstün menfaatine aykırı olduğunu iddia etmiştir.

AİHM, somut olayda, Lahey Sözleşmesinin 13, ve 20. maddesinin kapsamına giren bir iadenin reddi sebebinin bulunmadığına dikkat çekerek, çocuğun İsrail'e iadesinin AİHS'in 6. ve 8. maddesini ihlal etmediğine hükmetmiştir.

3. Ancel v. Türkiye Kararı

Ancel v. Türkiye uyuşmazlığının²⁰ konusu, Fransız vatandaşı anne ile Türk vatandaşı babanın evlilik dışı ilişkisinden Fransa'da doğan Ancel'in hukuka aykırı olarak yerinin değiştirilmesi hakkındadır.

1997 yılında Fransız vatandaşı anne, Türk mahkemelerinde dava açmış ve 1 Ekim 1998 tarihinde Türk mahkemesi velayeti anneye bırakmıştır. Anne, kararın gereğinin yerine getirilmesi için talepte bulunmuş ancak

¹⁹ Eskinazi and Chelouche v. Turkey Başvuru No: 14600/05 2 Daire Kararı 6.12.2005.

²⁰ Ancel v. Turkey Başvuru No: 28514/04 17.02.2009.

yargılama sürecinin uzamasından istifade ederek Türk vatandaşı baba, kız çocuğunu kaçırmıştır. Fransız vatandaşı anne bunun üzerine, icra kararının gereğinin üç yıl bir ay süresince yerine getirilmediği gerekçesiyle AİHS'in 6. maddesinin ihlal edildiğine dayanarak Türkiye aleyhine dava açmıştır. Ancak annenin bu süreç zarfında 2004 yılında çocuğun babasıyla idari ve adli makamlara haber vermeksizin gizlice görüştüğünün tespiti karşısında AİHM, somut olay bakımından AİHS'in 6. maddesi ile 8. maddesinin ihlal edilmediğine hükmetmiştir.

4. Övüş v. Türkiye Kararı

Övüş v. Türkiye davasında²¹, başvuruda bulunan anne, çocuklarının babasıyla Türkiye'de evlenmiş, sonrasında Almanya'ya yerleşmiştir. Bu birliktelikten Almanya'da iki çocukları olmuştur. Başvuran, sonradan Alman mahkemelerinde boşanma davası açmıştır. Başvuran ve eski eşi, çocukların ikamet yerinin Almanya'da annelerinin yanında olması ve babaya ziyaret hakkı verilmesi konusunda anlaşmışlardır.

Çocukların babasının talebi üzerine, Almanya'da verilen boşanma kararı Adana Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 29 Haziran 2001 tarihli kararıyla tanı- nıp tenfiz edilmiştir. Bu kararda, Alman kararına uygun olarak, çocukların velayeti anneye verilmiş ve çocukların ikamet yerinin annenin Almanya'daki adresi olacağı tespit edilmiştir. Taraflar temyize başvurmadığından bu karar kesinleşmiştir. Başvuran, bu karara dayanarak çocuklarıyla birlikte 2001 yılı Temmuz ayında Türkiye'ye gelmiştir. Ancak başvuran, yine aynı Adana Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından verilen ve çocukların velayetini babaya bırakan ama kendisinin haberdar dahi olmadığı 5 Ekim 2000 tarihli bir boşanma kararına dayanılarak, çocuklarını yanına alamadan, Türkiye'yi terk etmek zorunda bırakılmıştır. Başvuran, Adana Asliye Hukuk Mahkemesi'nde görülen duruşmalara hiçbir zaman katılamamış ve bu karara ait tebligat kendisine yapılmamıştır.

AİHM, Almanya'da yaşayan başvuru sahibinin, Türkiye'de yaşayan eşi tarafından Türkiye'de açılan boşanma davasından haberdar edilmemesinden ötürü AİHS'in 6. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir.

²¹ Övüş v. Turkey Başvuru No: 42981/04 13.10.2009.

Mevcut davada diğer bir önemli nokta ise, başvuranın çocuklarını ziyaret edebilmesi için bu makamların kendi yükümlülükleri çerçevesinde gerekli makul önlemleri alıp almadıklarının tespitine ilişkindir. Somut olayda başvuruda bulunan önce 19 Ocak 1999 tarihinde Alman mahkemeleri önünde boşanma davası açmıştır. Buna mukabil başvuranın eski eşi, eşi aleyhine boşanma davasını Adana Asliye Hukuk Mahkemesi'nde ancak 10 Mart 2000 tarihinde, yani başvurudan on dört ay sonra açmıştır. İkinci olarak, ulusal hukukta Lahey Sözleşmesinin doğrudan uygulanabilirliği konusundan bağımsız olarak, Alman mahkemelerinin verdiği karar, 29 Haziran 2001 tarihinde Adana Asliye Hukuk Mahkemesinin kararıyla tanınmıştır. Oysa Lahey Sözleşmesinin 14. maddesi gereğince yabancı boşanma ve ona bağlı velayet kararı doğrudan tanınabilirdi.

Başvuran üç yıldır çocuklarını göremediği halde, boşanma kararı 7 Nisan 2004 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır.

AİHM, ulusal makamların, en azından, başvuranın çocuklarıyla temas kurmasına imkân verecek şekilde ziyaret hakkına saygı gösterilmesi için yeterli ve gerekli çabayı göstermediği ve dolayısıyla başvuranın AİHS'nin 8. maddesiyle güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkını ihlal ettiği kanaatine varmıştır.

Kanaatimizce söz konusu uyuşmazlıkta Türk hukuku doğru uygulanmamıştır. Zira 5718 sayılı MÖHUK'un 59. madde hükmü dikkate alınmamıştır. Oysa yabancı ilamın kesin hüküm veya kesin delil etkisi, yabancı mahkeme kararının kesinleştiği andan itibaren hüküm ifade etmektedir.

5. İlker Ensar Uyanık v. Türkiye Kararı

İlker Ensar Uyanık v. Türkiye davasına konu olan uyuşmazlıkta²², başvuran, ABD'de ikamet etmektedir. Başvuran sonradan evlenmiş ardından, eşiyle birlikte ABD'ye yerleşmiştir. Sonrasında müşterek kızları Yasemin Nur dünyaya gelmiştir. 29 Ağustos 2007 tarihinde, başvuran, eşi ve kızlarıyla birlikte tatil için Türkiye'ye gelmiştir. 2007 Eylül ayında, başvuranın eşi

²² İlker Ensar Uyanık v. Turkey Başvuru No: 60328/09 2. Daire Nihai Kararı 3.08.2012 ([http://hudoc.echr.coe.int/eng#{"dmdocnumber":\["907412"\],"itemid":\["001-110705"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

başvurayı terk edip bir daha kızıyla ABD'ye geri dönmemiştir. 28 Kasım 2007 tarihinde, başvuran, ABD Durham'a tek başına dönmüş, çocuğun velayeti için Durham Hukuk Mahkemesine başvuruda bulunmuş ve ABD Merkezi makamından kızının kendisine verilmesi için gerekli işlemleri başlatması için talepte bulunmuştur.

8 Mayıs 2008 tarihinde, Durham Hukuk Mahkemesi başvuran lehine geçici velayet kararı vermiştir.

Başvuran, 23 Haziran 2008 tarihinde, İzmir Aile Mahkemesi'ne sunduğu dilekçeyle çocuğun velayeti hakkında ABD mahkemelerinin geçici tedbir kararı verdiğini, ancak karısının bu karara uymadığını, ayrıca karısının idari bir engel olmaksızın ABD'ye geri dönme imkânı varken geri dönmediğini bildirmiştir. Başvuran, ayrıca velayet hususundaki uyuşmazlığını çözmeye ABD mahkemelerinin yetkili olduğunu çünkü ikametgâhlarının bu mahkemelerin idari sınırları içerisinde bulunduğunu ve bu durumun karısı tarafından kabul edildiğini vurgulamıştır.

24 Haziran 2008 tarihli duruşmada Cumhuriyet Savcısı, 25 aylık çocukla alakalı uzman psikolog raporuna ihtiyaç bulunmadığını belirtmiştir. Savcı, ayrıca çocuğun iade edilmesinin gerektiğini zira çocuğun Türkiye'de bulunmasının Lahey Sözleşmesi'ne aykırı olduğunu ileri sürmüştür. İzmir Aile Mahkemesi ise çocuğun iade talebini reddetmiştir.

Türkiye, AİHM yargılamasındaki savunmasında, olayların yaşandığı dönemde başvuranın kızının, yirmi beş aylık olduğundan babasının ihtimam ve şefkatinden ziyade annesinin şefkat ve ihtimamına muhtaç olduğunu iddia etmiştir. Türk makamları, çocuğun yüksek menfaati ile ihtiyaçları dikkate alınarak ulusal mahkemelerce başvuranın talebinin reddedildiğini belirtmiştir.

Başvuran ise, çocuğunu görmek istediği zaman Türkiye'ye gitmesinin zorunlu olduğunu, ziyaret takviminin ise kısıtlı olduğunu ayrıca belirtilen tarihler dışında da ancak annesinin istediği takdirde çocuğunu ziyarette bulunabildiğini ifade etmiştir.

AİHM, çocuğun iade edilmemesinin babasıyla kişisel ilişki kurmasına engel teşkil etmeyeceği iddiasıyla ilgili olarak; İzmir Aile Mahkemesi'nin Yasemin Nur'un Türkiye'de kalması halinde babasıyla olan ilişkisinin fiilen anlamsız hale geleceği gerçeğini yeterince göz önünde bulundurmadığını

ifade ederek, çocuğun menfaatinin takdirinde yaş küçüklüğünün bir kriter olarak kabul edilmesinde herhangi bir şüphe olmamakla birlikte, Lahey Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde bu kriterin iade talebinin reddini haklı kılmaya yetecek tek neden olmadığını belirtmiştir.

AİHM, somut olayın koşullarında ulusal yargı organlarının ihtilafa konu aile ilişkileri hakkında derinlemesine bir inceleme yapmamış olduğu gerekçesiyle AİHS'in 8. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

6. Özmen v. Türkiye Kararı

Özmen v. Türkiye davasına²³ konu olan uyuşmazlıkta Başvuran, Avustralya'da yaşadığı sırada, 2 Aralık 2000 tarihinde Ferihan Tanrıcut ile evlenmiştir. 3 Ağustos 2001 tarihinde de müşterek kızları Rüzgar dünyaya gelmiştir.

Başvuranın, 2 Haziran 2005 tarihinde, karısı aleyhine açtığı boşanma davası Avustralya Melbourne Aile Mahkemesi'nde derdest iken, davaya bakan hâkim, başvuranın itirazına rağmen 10.000 dolar kefalet karşılığında eşinin 28 Ağustos 2005 tarihine kadar Avustralya'ya dönmesi şartıyla kızıyla birlikte Türkiye'ye seyahat etmesine izin vermiştir.

Ne var ki, anne ve çocuk Türkiye'den Avustralya'ya hiç geri dönmemiştir. Melbourne Aile Mahkemesi 17 Temmuz 2005 tarihinde kesinleşen 16 Haziran 2005 tarihli kararla tarafların boşanmalarına karar vermiştir. Başvuran 26 Eylül 2005 tarihinde kızının velayetini almak için Avustralya mahkemelerine başvuruda bulunmuştur. Melbourne Aile Mahkemesi, anne ile çocuğun Türkiye'den geri dönmediklerini tespit etmiş ve 6 Ekim 2005 tarihinde velayetin geçici olarak tek başına başvurana verilmesine, anne ve çocuk arasında her tür ilişkinin geçici olarak askıya alınmasına ve çocuğun annesi tarafından Avustralya'ya iade edilmesine karar vermiştir.

Başvuruda bulunan baba, çocuğun Avustralya'ya iadesine dair 31 Ağustos 2005 tarihinde yapmış olduğu talebin incelenmesini hızlandırmak için Adalet Bakanlığı'ndan gerekli tüm tedbirlerin alınmasını talep etmiştir.

²³ Özmen v. Turkey Başvuru No: 4545/05 2. Daire Kararı 4.12.2012.

Başvuran, Melbourne Aile Mahkemesince verilen boşanma kararının Türkiye’de tanınması ve de çocuğun Avustralya’ya iadesi amacıyla 27 Mart 2007 tarihinde Ankara Aile Mahkemesi’ne başvuruda bulunmuştur.

Ankara Aile Mahkemesi 29 Aralık 2005 tarihinde çocuğun velayeti ile bakımının anneye verilmesine ve babanın kızıyla birlikte yurt dışına çıkış yasağına ilişkin geçici tedbir kararı vermiştir.

Ankara Aile Mahkemesi, çocuğun Avustralya’ya iadesi talebi Lahey Sözleşmesi’ne dayanıyor olsa bile, çocuğun iadesinin, çocuk için fiziksel ya da ruhsal bir tehlike oluşturması ya da onu telafisi zor bir duruma sokacak olması gibi ciddi bir riskin var olduğunu gerekçe göstererek 24 Mayıs 2006 tarihinde iade talebini reddetmiştir.

Yargıtay, 23 Kasım 2006 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararını bozarak çocuğun Avustralya’daki mutad meskenine gönderilmesine karar vermiştir. Bu karar 10 Eylül 2007 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır.

Bunun üzerine, çocuğun iadesi kararının icra süreci başlamıştır. Bu kapsamda, 26 Şubat 2008 tarihinde, polisler, çocuğun annesi tarafından alıkonulmadan önce okul öncesi sınıfta okuduğunu, bunun dışında başkaca herhangi bir okulda kaydının görünmediğini, çocuğun ve annesinin beyan ettikleri adreste bulunmadıklarını belirten bir tutanak hazırlamışlardır.

Eskişehir Mahkemesi 8 Mayıs 2008 tarihinde, İcra ve İflas Kanununun 341. maddesi gereğince, kararın gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle Bayan Tanrikut’u 6 ay hapis cezasına mahkûm etmiştir.

Somut olayda AİHM, başvuranın, kızının Avustralya’ya geri gönderilmesi amacıyla adli ve idari girişimlerde bulunduğunu, iade talebini haklı bulan ulusal mahkemelerin kararının ise icra edilmediğinden, uzun yıllar boyunca kızını göremediğini belirtmiştir.

AİHM özellikle, Sözleşme’nin 8. maddesinin, bir ebeveynin -mevcut olayda babanın- çocuğu ile yeniden bir araya gelmesini sağlayacak önlemlerin alınmasına ilişkin hakları ile ulusal makamların bu tedbirleri alma yükümlülüğünü kapsadığını ifade etmiştir.

AİHM ayrıca, Ankara Aile Mahkemesi’nce çocuğun Avustralya’ya iadesi talebini kesin sonuca bağlayan kararının kabul edilmesinden önce, iki yıldan

uzunca bir sürenin geçmiş olduğunu saptamıştır. Esasen, dosyada yer alan belgelerden başvuranın, Lahey Sözleşmesi uyarınca 2005 yılının Ağustos ayında kızının iadesi talebiyle dava açtığı sonucuna varmıştır. Aile Mahkemesi yaklaşık 9 ay sonra, 24 Mayıs 2006 tarihinde kararını vermiştir. Bu karar, altı ay sonra, Yargıtay tarafından 23 Kasım 2006 tarihinde bozulmuştur. Beş ayı aşkın bir süre sonunda 7 Mayıs 2007 tarihinde ise yeni bir karar alınmıştır. Bununla birlikte, temyiz yollarının tüketilmesinden sonra bu kararın kesinlik kazanması için ise, 10 Aralık 2007 tarihi beklenmek gerekmiştir.

Halbuki somut olayda AİHM, Avustralya’da çocuğun iadesine ilişkin karardan yalnızca birkaç ay sonra 18 Şubat 2008 tarihinde Ankara Aile Mahkemesi’nin çocuğun velayetini anneye vermiş olduğunu tespit etmiştir.

AİHM, başvuranın iade kararını elde etmeden önce iki yıldan fazla bir süre beklediğini göz önünde tutarak, çocuğun iadesine ilişkin kararın icra edilmemesinin başvuranın eski eşinin tutumundan kaynaklandığı kabul edilecek olsa bile; bu tutumun iade kararının mevcudiyetine rağmen çocuğun velayetine ilişkin kararla hafifletildiği kanaatine varmıştır.

AİHM, aile yaşamına saygı hakkının etkin bir şekilde korunmadığı sonucuna vararak, AİHS’in 8. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

Sonuç

AİHM’in, Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçheleri Hakkında Lahey Sözleşmesi bakımından en çok dikkate aldığı ve önem verdiği husus, idari ve adli makamların hızlı hareket edip etmedikleri ve yeri değiştirilen çocuğun bir an önce iadesinin sağlanıp sağlanmadığıdır. AİHM bu duruma aykırılığı, aile hayatına saygıyı güvence altına alan AİHS’in 8. maddesinin ihlali olarak değerlendirmektedir.

AİHM, Lahey sözleşmesinin özellikle insan haklarının korunmasına ilişkin uluslararası hukukun öngördüğü prensipler doğrultusunda uygulanması gerektiğini de ifade etmektedir. Bu prensiplerin başında, çocuğun görüşünün ve ifadesinin alınması gelmektedir. Her ne kadar Lahey Sözleşmesinin 13. maddesi gereğince çocuğun beyanının alınması gerekiyor ise de, bu düzenleme olmasaydı dahi; Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince çocuğun beyanına başvurulması gerekirdi.

AİHM'in, verdiği kararlardan çıkardığımız sonuca göre, evlilik dışı bir çocuğun biyolojik babası da, çocuğu üzerinde koruma hakkına sahip olabilmektedir. AİHM kararları uyarınca, çocuğun yaşının küçük olması iade talebinin reddi için yegane bir gerekçe olamaz. Ayrıca AİHM, çocukların iadesi davalarında usule ilişkin hususlara da dikkat etmektedir. Bu bağlamda AİHM, psikolog raporlarına önem atfedilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Keza AİHM kararlarında "ciddi risk" iddiasına ilişkin usulü incelemenin ne şekilde yapılması gerektiğine ilişkin tespitler de yapılmıştır. Buna göre; mahkemeler "ciddi risk" iddiasını değerlendirirken iki usulü yükümlülüğe uymak zorundadır. Bunlardan birincisi, iade halinde çocuğun "ciddi bir riskle" karşı karşıya geleceğine ilişkin iddiaların mahkemelerce detaylı olarak incelenmesi ve bu incelemenin gerekçeli karara yansıtılması zorunluluğudur. Mahkemelerin ikinci yükümlülüğü ise, bilinen bir riskin ortaya çıkması halinde; çocuğun mutad meskeninin bulunduğu devlette somut koruma tedbirleri yoluyla gerekli tedbirlerin alınıp alınmayacağını incelenmesi ve buna ikna olunmasının gerekliliğidir.

Kaynakça

- BEAUMONT, Paul/JOHNSTON, Emma; *Can Exequator Be Abolished in Brussels I Whilst Retaining A Public Policy Defence*, Journal of Private International Law, Vol. 6, Number 2, August 2010.
- BEAUMONT, Paul; *The Jurisprudence of The European Court of Human Rights and The European Court of Justice on The Hague Convention on International Child Abduction*, Collected Courses of the Hague Academy of International Law, Vol 335, 2009.
- HANS, Houtte; *From A National To A European Public Policy, Law and Justice in a Multistate World*, Essays in Honor of Arthur T. von Mehren, Edt: Nafziger James/Symeonides Symeon, New York, 2002.
- MEIDANIS, Haris; *Public Policy and Ordre Public in The Private International Law of the EC/EU: Traditional Positions of The Member States and Modern Trends*, European Law Review, February 2005.
- PINEAU RODRIGUEZ, Elena; *European Union International Ordre Public*, Spanish Yearbook of International Law, Vol. 43, 1993-1994.
- SILBERMAN, Linda; *The Hague Convention on Child Abduction and Unilateral Relocations by Custodial Parents: A Perspective From The United States and Europe – Abbot*, Oklahoma Law Review, Neulinger, Zarraga, Vol. 63, 2011.

